

7. Oppimisen ja koulunkäynnin tuki

Perusopetuksen tehtävänä on tarjota kaikille oppilaille yhdenvertaiset mahdollisuudet hyvään kasvuun ja oppimiseen¹⁶⁰. Suunnitelmallisesti toteutetut oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt¹⁶¹ antavat kestävä pohjan sekä oppimiselle että oppimisen ja koulunkäynnin tuen järjestämiselle. Kaikessa koulun toiminnassa tulee huomioida saavutettavuus ja esteettömyys. Oppilaalle tulee tarjota mahdollisuuksia saada onnistumisen kokemuksia oppimisessaan ja ryhmän jäsenenä toimimisessaan sekä tukea myönteisen käsityksen luomiseen itsestään, oppimisestaan ja yhteisön jäsenenä toimimisesta. Koulun tehtävänä on huolehtia riittävästä ja tarkoituksenmukaisesta yhteistyöstä oppilaan huoltajan kanssa. Myös huoltajalla on aktiivinen rooli oppilaan oppimisen ja koulunkäynnin tukemisessa. Jäljempänä tekstissä huoltajalla tarkoitetaan myös muuta oppilaan laillista edustajaa.

Oppimisen ja koulunkäynnin järjestäminen pohjautuu suunnitelmallisesti toteutettaviin oppimisen edellytyksiä tukeviin opetusjärjestelyihin¹⁶². Niiden tarkoituksena on turvata kaikille oppilaille mahdollisuus suorittaa perusopetuksen oppimäärä. Kaikkia oppilaita koskevin ryhmäkohtaisina tukimuotoina tarjotaan yleistä tukiopetusta, opetuskielen tukiopetusta ja erityisopettajan antamaa opetusta muun opetuksen yhteydessä¹⁶³. Mikäli ryhmäkohtaiset tukimuodot ovat oppilaalle riittämättömiä, tarjotaan oppilaskohtaisia tukitoimia¹⁶⁴. Oppilaskohtaisia tukitoimia ovat erityisopettajan opetus osittain pienryhmässä ja muun opetuksen yhteydessä, erityisopettajan tai erityisluokanopettajan opetus pienryhmässä, erityisluokanopettajan opetus erityisluokassa ja 31 §:n 1 momentin nojalla oppilaalle annettavat oppilaskohtaiset tulkitsemis- ja avustajapalvelut sekä apuvälineet¹⁶⁵. Oppilaskohtaisten tukitoimien tarvetta arvioidaan¹⁶⁶, ne suunnitellaan¹⁶⁷ ja perusopetuslain mukaiset päätökset tehdään mahdollisimman pian, jos ryhmäkohtaiset tukimuodot ovat oppilaan tukemiseksi riittämättömiä. Mikäli oppilaalle tarjotut tukimuodot ja -toimet eivät riitä perusopetuksen oppimäärän suorittamiseen, on viimesijaisena keinona mahdollista poiketa perusopetuksen oppiaineen tai -aineiden tavoitteista.

Oppimisen ja koulunkäynnin tuen järjestämisen lähtökohtana ovat sekä kunkin oppilaan että opetusryhmän vahvuudet ja oppimis- ja kehitystarpeet. On huolehdittava siitä, että oppilas kokee, että hänen oppimisensa ja koulunkäynnin tuen tarpeensa tunnistetaan ja huomioidaan ja hän saa tarvitsemaansa tukea. Oppimisen ja koulunkäynnin tuki järjestetään inklusiivisten periaatteiden mukaisesti. Tuen järjestämisessä oleellista on tuen tarpeen varhainen tunnistaminen. Oppimisen tuki järjestetään ensisijaisesti oppilaan omassa opetusryhmässä. Oppilaan saaman tuen tulee olla joustavaa, suunnitelmallista ja tarvittaessa tuen tarpeen mukaan muuttuvaa.

Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt, ryhmäkohtaiset tukimuodot sekä oppilaskohtaiset tukitoimet edellyttävät suunnitelmallista johtamista ja johtajuutta. Opetuksen järjestäjä ja rehtori vastaavat siitä, että tukitoimet, niiden resursointi, rakenteelliset ratkaisut, vastuut ja järjestelyt on tarkoituksenmukaisesti kirjattu paikalliseen opetussuunnitelmaan ja opetussuunnitelman mukaiseen lukuvuosisuunnitelmaan ja että tukitoimia toteutetaan suunnitelmallisesti. Oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyjen, ryhmäkohtaisten tukimuotojen ja oppilaskohtaisten tukitoimien vaikuttavuutta arvioidaan säännöllisesti. Jokaisen työntekijän vastuulla on johtaa omaa toimintaansa yhdessä sovittujen toimintaperiaatteiden ja tavoitteiden mukaisesti.

134 Perusopetuslaki (628/1998) 2 §

135 Perusopetuslaki 20 b §

136 Perusopetuslaki 20 b §

137 Perusopetuslaki 20 b §

138 Perusopetuslaki 20 c §

139 Perusopetuslaki 20 c §

140 Perusopetuslaki 20 d §

7.1. Oppilaan oikeus oppimisen ja koulunkäynnin tukeen

Oppilaalla, jolla on vaikeuksia osallistua opetukseen tai suoriutua opinnoistaan, on oikeus saada tukea oppimiseen ja koulunkäyntiin¹⁶⁸. Opetuksen järjestäjän varmistamat oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt antavat perustan tuen tarkoituksenmukaiselle toteuttamiselle osana kaikkea esi-- ja perusopetuksen toimintaa¹⁶⁹. Ensisijaisesti tarjotaan ryhmäkohtaisia tukimuotoja, kuten yleistä tukiopetusta, opetuskielen tukiopetusta sekä erityisopettajan antamaa opetusta muun opetuksen yhteydessä¹⁷⁰. Tuki annetaan oppilaalle inklusiivisten periaatteiden mukaisesti ensisijaisesti omassa opetusryhmässä.

Oppilaalla on oikeus myös oppilaskohtaisiin tukitoimiin, jos osallistuminen säännöllisesti tarjottuihin ryhmäkohtaisiin tukimuotoihin ei riitä tukemaan häntä opinnoissaan, tai jos hänellä on edelleen vaikeuksia osallistua opetukseen¹⁷¹. Oppilaan oppimista ja koulunkäyntiä voidaan samanaikaisesti tukea sekä ryhmäkohtaisilla tukimuodoilla että oppilaskohtaisilla tukitoimilla. Oppilaan tuen toteuttaminen suunnitellaan niin, että ryhmäkohtaisten tukimuotojen ja oppilaskohtaisten tukitoimien vaikutus koulupäivän pituuteen on perusopetuslain ja -asetuksen mukainen, eikä aiheuta oppilaalle tarpeetonta kuormitusta.

Opetuksen järjestäjä tekee suunnitelmaan perustuvan hallintopäätöksen oppilaalle tarjottavasta oppilaskohtaisesta tuesta¹⁷². Tuen toteutumista seurataan ja arvioidaan, ja tuen tarpeen muuttuessa tehdään uusi hallintopäätös.

Ryhmäkohtaisilla tukimuodoilla tai oppilaskohtaisilla tukitoimilla ei voi poiketa perusopetuksen oppimäärästä eikä paikallisen opetussuunnitelman mukaisista tavoitteista. Oppilaalla on aina oikeus saada opetusta sen mukaan, mitä vuosiviikkotuntien määrästä säädetään¹⁷³.

Jos perusopetuksen oppimäärästä tai sisällöistä on tarpeen poiketa tietyn oppiaineen osalta oppilaan heikon suoriutumisen vuoksi, se on mahdollista ainoastaan silloin, kun oppilas on jo saanut muiden tukimuotojen ja -toimien lisäksi kyseisessä oppiaineessa oppilaskohtaisena tukitoimena erityisopettajan tai erityisluokanopettajan antamaa opetusta pienryhmässä tai erityisluokassa¹⁷⁴.

Oppilaan oppimäärän rajaaminen tulee kysymykseen vasta silloin, kun oppilas ei tukitoimista huolimatta saavuta välttävää arvosanaa (5). Oppimäärän rajaamisen tarpeesta tehdään luotettava arviointi opetuksen järjestäjän päättämällä tavalla. Arviointiin tulee sisältyä dokumentaatio siitä, millä tavalla perusopetuksen oppimäärän tavoitteista ja sisällöistä poikkeamisen tarve on todettu. Arvioinnin tukena voidaan käyttää eri asiantuntijoiden lausuntoja. Asiasta tehdään tukea koskeva hallintopäätös, joka on perusteltava¹⁷⁵. Perusteluissa on ilmoitettava, mitkä mahdolliset muut tiedot ja selvitykset ovat vaikuttaneet ratkaisuun sekä mainittava sovelletut säännökset.

Perusopetuslain lisäksi oppilas- ja opiskelijahuoltolain tarkoituksena on edistää oppilaiden oppimista, terveyttä ja hyvinvointia sekä osallisuutta ja ehkäistä koulunkäyntiin ja oppimiseen liittyvien ongelmien syntymistä¹⁷⁶. Opiskeluhuollolla tarkoitetaan oppilaan hyvän oppimisen sekä hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä ylläpitävää toimintaa kouluyhteisössä.

Ensisijaisesti ennaltaehkäisevänä toteutettava ja koko kouluyhteisöä tukeva yhteisöllinen opiskeluhoito on keskeinen koulunkäynnin ja osallistumisen tukemisen muoto, jolla vaikutetaan koko yhteisön toimintakulttuuriin. Yhteisöllinen opiskeluhoito on kaikkien kouluyhteisössä työskentelevien

-
- 142 Perusopetuslaki 20 a §
 - 143 Perusopetuslaki 20 b §
 - 144 Perusopetuslaki 20 b §
 - 145 Perusopetuslaki 20 c §
 - 146 Perusopetuslaki 20 f §
 - 147 Perusopetusasetus 3 §
 - 148 Perusopetuslaki 20 h §
 - 149 Perusopetuslaki 20 f § ja Hallintolaki (434/2003) 45 §
 - 150 Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 2 §

ammattilaisten yhteinen tehtävä. Lisäksi opiskeluhoitopalvelut ja monialainen yksilökohtainen opiskeluhoito tukevat oppilaiden yksilöllisiä oppimisen, hyvinvoinnin ja terveyden tarpeita sekä sosiaalisten ja psyykkisten valmiuksien kehittymistä. Mikäli koulun työntekijä arvioi oppilaan tarvitsevan muuta kuin perusopetuslain mukaista oppimisen ja koulunkäynnin tukea, tulee hänen toimia sen mukaan, mitä säädetään velvollisuudesta opiskeluhoitopalveluihin ohjaamisesta oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa¹⁷⁷.

Opiskeluhoitosta määrätään tarkemmin luvussa 8.

7.2. Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt

Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt koskevat kaikkea perusopetuksen toimintaa¹⁷⁸. Ne ovat keskeinen osa koulun toimintakulttuuria, joka antaa edellytykset kaikkien oppilaiden osallisuuteen, oppimiseen ja koulunkäynnin tukeen. Koulun toiminnassa ja opetusjärjestelyissä huomioidaan saavutettavuus ja esteettömyys. Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt luovat pohjan laadukkaalle perusopetukselle, ryhmäkohtaisille tukimuodoille ja oppilaskohtaisille tukitoimille. Opetuksen järjestäjä vastaa siitä, että oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt resursoidaan, suunnitellaan, toteutetaan ja niiden vaikuttavuutta arvioidaan osana koulun toimintaa¹⁷⁹.

Opettajien keskinäinen yhteistyö, opettajien yhteistyö moniammatillisten ja monialaisten toimijoiden kanssa sekä yhteistyön mahdollistavat rakenteelliset ratkaisut ovat tärkeitä oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyjen suunnittelussa ja toteuttamisessa. Yhteiseen suunnitteluun ja toteutukseen tulee varata riittävästi aikaa.

Oppimisen edellytyksiä tukevilla opetusjärjestelyillä¹⁸⁰ tarkoitetaan

- oppilaiden erilaiset tarpeet ja edellytykset huomioon ottavaa opetuksen järjestämistä ja opetuksen eriyttämistä
- eri oppiaineiden ja tiedonalojen kieltä avaavaa kielitietoista opetusta
- opetusryhmien muodostamista siten, että opetuksen tavoitteet voidaan saavuttaa
- pedagogisia ratkaisuja, joilla tukea tarvitsevien oppilaiden lisäksi huomioidaan myös oppilaat, jotka etenevät opinnoissaan tavoitekokonaisuuksittain
- opettajan kykyä huomioida riittävästi opetusryhmän tarpeet ja vahvuudet
- oppilaiden kanssa työskentelevien koulunkäynninohjaajien ja muun henkilöstön hyödyntämistä oppilaiden koulunkäynnin ja opetukseen osallistumisen tukena

Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt edellyttävät perusopetuksen kokonaisuuden tavoitteellista ja suunnitelmallista johtamista, arviointia ja kehittämistä.

Mikkelin täydennys

Oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyiden toteuttamisen periaatteet, yhteistyökäytännöt ja vastuut

Rehtorin vastuut

- suunnitella ja varmistaa oppimisen edellytyksiä tukevat koulukohtaiset opetusjärjestelyt
- opetuksen järjestäjän koululle määrittelemien resurssien jakaminen
- inklusiivisen toimintakulttuurin kehittäminen ja tuen suunnittelu yhdessä henkilöstön kanssa
- opetusryhmien muodostaminen huomioiden oppimisen tuen järjestäminen
- ryhmäkohtaisen tuen järjestäminen
- oppilaskohtaisen tuen järjestäminen
- opettajien välisen yhteistyön mahdollistaminen ja kehittäminen, esim. yhteisopettajuus, tiimityöskentely, työjärjestykset
- muu yhteistyön tekeminen, mm. Opiskeluhoito

Opettajien tehtävät

Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt ovat kaikille tarjolla olevia ryhmäkohtaisia tukitoimia ja opetuksen perusedellytyksiä. Jos yhdellä tai usealla oppilaalla ryhmässä on tarvetta oppimisen ja koulunkäynnin tukeen, tulee ennen muita ryhmäkohtaisen tuen muotoja kiinnittää huomiota oppimisympäristöön, erilaisiin oppimisen arjen tukitoimiin, kodin ja koulun yhteistyöhön, osaamisen arviointiin ja hyvinvoinnin tukeen sekä monialaiseen ryhmäkohtaiseen yhteistyöhön.

Oppimisympäristön huomiointi tarkoittaa muun muassa seuraavia asioita:

- Selkeä päivä- ja tuntistruktuuri näkyvillä luokassa ja ennakointi
- Istumajärjestys
- Selkeä tunnin aloitus ja päätös
- Ärsykkeiden minimointi opetustilasta
- Selkeät ja yhdessä sovitut säännöt
- Yhteisistä toimintatavoista sopiminen oppilasta opettavien ja ohjaavien aikuisten kanssa
- Tavaroilla on omat paikat
- Keskittymisen tukeminen
- Tunne- ja vuorovaikutustaitojen opettaminen, sensitiivinen kohtaaminen sekä turvallisen ilmapiirin luominen
- Mallinnetaan hyvää vuorovaikutusta
- Siirtymien ja vapaiden tilanteiden tukeminen
- Toivotun toiminnan vahvistaminen
- Tuki toiminnanohjaukseen

Oppimisen tukitoimet tarkoittavat muun muassa näitä asioita:

- Tehtävien ja ohjeiden antamisen tapa
- Tehtävien eriyttäminen ja pilkkominen
- Erilaisten apuvälineiden käyttö oppimisen tueksi
- Oppikirjojen sähköinen materiaali
- Tuki oppilaalle ajanhallintaan
- Palautteen antamisen tavat

Kodin ja koulun yhteistyö oppimisen edellytyksiä tukevana tarkoittaa muun muassa huomion kiinnittämistä näihin asioihin:

- Yhteistyön tavat ja tiheys
- Huoltajan osallisuus koulunkäynnin tukemisessa

Osaamisen arviointi on keskeinen oppimisen edellytysten tukemisessa:

- Monipuolisuus, säännöllisyys, jatkuva arviointi
- Erilaiset koejärjestelyt
- Tavoitteiden ja kriteerien konkretisointi ja pilkkominen

Hyvinvoinnin tukeminen ja monialainen yhteistyö luovat keinoja oppimisen tukemiseksi:

- Yhteistyö opettajien kesken, esim. yhteiset toimintatavat saman ryhmän kanssa
- Yhteistyö opiskeluhoollon tai muiden koulun ammattilaisten kanssa, esim. yhteisöllisen opiskeluhoollon keinot, ryhmäkohtainen konsultaatio, aamu-/iltapäivätoiminta sekä koulujen kerho- ja harrastustoiminta

Lukuvuosisuunnitelman laatimisen ja tarkentamisen periaatteet ja vastuut

- Opetuksen järjestäjä vastaa ajantasaisen lukuvuosisuunnitelmarakenteen ja ohjeistuksen laatimisesta.
- Rehtori vastaa koulun lukuvuosisuunnitelman laatimisesta ja arvioinnista yhdessä henkilöstön kanssa.

Toiminta siirtymävaiheissa ja tiedonsiirtoon liittyvät käytännöt ja vastuut

Yhteistyökäytänteet esiopetuksesta kouluun

- Vastuuhenkilöt siirtymävaiheen yhteistyössä ovat varhaiskasvatuksen opettaja ja varhaiskasvatuksen erityisopettaja, luokanopettaja ja erityisopettaja tai erityisluokanopettaja, huoltajat sekä opiskeluhoollon palveluiden henkilöstö, kun mietitään lapsen koulupolun järjestämistä ja aloittamista. Oppilas- ja/tai ryhmäkohtaisen yhteistyöpalaverin koolle kutsumisesta vastaa varhaiskasvatuksen opettaja tai varhaiskasvatuksen erityisopettaja, jonka ryhmästä lapsi/lapset on/ovat siirtymässä.
- Esiopetuksen tulee olla yhteydessä oppilaskohtaisen tuen tarpeesta lähikouluun tammikuun loppuun mennessä.
- Mahdollistetaan varhaiskasvatuksen opettajalle, luokanopettajalle ja erityisopettajille seuraamiskäynnit esiopetukseen ja kouluun.
- Konsultoiva erityisluokanopettaja käy tutustumassa esiopetusryhmiin kutsuttaessa.
- Vierailukäyntejä kouluun/esiopetukseen tehdään lukuvuoden aikana (esim. tutustumispäivät, yhteiset konsertit, metsäretket).
- Joustavan esi- ja alkuopetuksen käytänteitä kehitetään edelleen (liite)
- Käytännöt ja työnjako on määritelty tarkemmin esi- ja perusopetuksen ohjaussuunnitelmassa.

Luokanopettajan vaihtuessa

- Luokanopettajien välillä tapahtuvaa tiedonsiirtoa sekä ryhmäkohtaisista tukimuodoista että oppilaskohtaisista tukitoimista, tarvittaessa erityisopettaja mukana.
- 6. luokan keväällä luokanopettajan lisäksi oppilaanohjaaja ja erityisopettaja sekä 7. luokan luokanohjaaja mukana tiedonsiirrossa.
- Käytännöt ja työnjako on määritelty esi- ja perusopetuksen ohjaussuunnitelmassa.

9. luokalta siirtyminen toiselle asteelle

- Oppilaanohjaaja ja erityisopettaja/erityisluokanopettaja siirtävät opetuksen kannalta välttämättömät tiedot toiselle asteelle. Toisen asteen oppilaitos päättää tiedon vastaanottavat henkilöt.
- Käytännöt ja työnjako on määritelty esi- ja perusopetuksen ohjaussuunnitelmassa.

Perusopetuksen ja esiopetuksen tuen yhteensovittamisen käytännöt

- koulun aloittamiseen liittyvät arviot ja tarkastukset: esiopetusvuoden aikana ohjataan tarvittaessa opiskeluhoollon psykologin kouluvalmiusarvioon
- mikäli esiopetuksen lapsella on lapsikohtaisen tuen päätös tai harkitaan perusopetukseen siirtyessä oppilaskohtaiseen tukeen siirtymistä, tulee järjestää oppilaskohtainen tapaaminen tuen

suunnittelemiseksi

- luokkien muodostamisessa otetaan huomioon myös pedagogiset tarpeet ja esiopetuksesta saadut tiedot
- edistetään joustavaa toimintakulttuuria ja kehittämisessä huomioidaan tuen yhteensovittaminen
- esikoulussa tehdään kielellisen tuen tarpeen arviointi

Pienryhmien koko ja muodostaminen

Oppimisen tueksi tehtyjä pienryhmiä muodostetaan tarpeen mukaan suunnitellusti ja joustavin järjestelyin. Pienryhmien ryhmäkoko ei ole määritelty.

Etelä-Savossa paikallinen täydennys koskien opiskeluhoitopalvelujen toimintaa

Oppimisen tukea suunniteltaessa voidaan jo varhaisessa ja ennalta ehkäisevässä vaiheessa konsultoida opiskeluhoiton psykologia. Tuen tarpeesta ja tuen muodosta riippuen myös kuraattorin ja/tai terveydenhoitajan konsultointi on mahdollista.

Lisäksi oppilas- ja opiskelijahuoltolain ja opiskeluhoitosuunnitelman mukaista yhteisöllistä opiskeluhoitoa voidaan käyttää samanaikaisesti oppilasryhmän tukena yhdessä oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyjen kanssa. Opiskeluhoitopalvelut osallistuvat osaltaan yhteisöllisen opiskeluhoiton toteuttamiseen.

7.3. Ryhmäkohtaiset tukimuodot ja niiden tavoitteet sekä järjestäminen

Ryhmäkohtaisilla tukimuodoilla tarkoitetaan kaikkia oppilaita koskevia ryhmäkohtaisia järjestelyjä. Näitä ovat opettajan antama yleinen tukiopeus, opettajan antama opetuskielen tukiopeus ja erityisopettajan antama opetus muun opetuksen yhteydessä¹⁸¹. Opetuksen järjestäjän tulee varata ryhmäkohtaisten tukimuotojen toteuttamiseen lukuvuosittain opetussuunnitelmaan

151 Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 16 §

152 Perusopetuslaki 20 b §

153 Perusopetuslaki 21 §

154 Perusopetuslaki 20 b §

155 Perusopetuslaki 20 b §

perustuvassa suunnitelmassa yhteensä vähintään 0,122 opetustuntia viikossa koulun oppilasta kohden¹⁸².

Ryhmäkohtaisia tukimuotoja tarjotaan suunnitelmallisesti koko lukuvuoden ajan osana koulun perustoimintaa oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyiden lisänä¹⁸³. Ryhmäkohtaisia tukimuotoja voidaan tarjota erilaisin tarkoituksenmukaisin ryhmittelyin esimerkiksi samanaikais- ja yhteisopetuksena. Ryhmäkohtaiset tukimuodot mahdollistavat myös vertaisoppimisen.

Ryhmäkohtaisten tukimuotojen toteuttamisessa opettajien tulee tehdä suunnitelmallista yhteistyötä¹⁸⁴. Ryhmäkohtaisia tukimuotoja suunniteltaessa ja toteuttaessa voidaan hyödyntää esimerkiksi erityisopettajan konsultaatiota. Ryhmäkohtaiset tukimuodot ovat ensisijaisia tukimuotoja ja kaikkien oppilaiden oikeus, eikä niistä tehdä oppilaskohtaisen tuen toteuttamista koskevaa suunnitelmaa tai tukea koskevaa päätöstä. Ryhmäkohtaiset tukimuodot toteutetaan ensisijaisesti joustavasti ryhmämuotoisesti. Ryhmän kokoa ei ole rajattu.

7.3.1. Opettajan antama yleinen tukiopetus

Yleinen tukiopetus vahvistaa opetuksen ja kasvatuksen tavoitteiden saavuttamista perusopetuksessa. Yleinen tukiopetus on opittaviin asioihin tutustumista etukäteen tai opitun vahvistamista ja kertaamista. Yleisellä tukiopetuksella pyritään ehkäisemään vaikeuksia ennakolta ja varmistamaan opittavien asioiden ymmärtäminen sekä opintojen eteneminen. Sillä voidaan vastata myös oppilaan poissaoloista johtuviin lyhytaikaisiin tuen tarpeisiin.

Yleisen tukiopetuksen tavoitteet ja sisältö

Yleisen tukiopetuksen tavoitteena on auttaa oppilasta saavuttamaan oppimisen tavoitteet sekä edistymään opinnoissaan. Osana yleistä tukiopetusta oppilaalle opetetaan oppimaan oppimisen taitoja, oppimisstrategioita ja opiskelutapoja, jotka tukevat hänen oppimistaan. Yleinen tukiopetus voi kohdistua kaikkiin oppiaineisiin ja sillä voidaan tukea myös laaja-alaisen osaamisen tavoitteita.

Yleisen tukiopetuksen järjestäminen

Yleistä tukiopetusta voidaan antaa oppituntien yhteydessä, erillisinä lisätunteina, pienemmässä ryhmässä tai henkilökohtaisena ohjauksena. Yleistä tukiopetusta annetaan oppilaan työjärjestyksen mukaisten oppituntien aikana, joihin tuen tarve liittyy. Opetusta voidaan antaa myös oppituntien ulkopuolella huomioiden koulupäivien pituuden enimmäismäärät.

Yleistä tukiopetusta antaa ensisijaisesti opetusryhmästä vastuussa oleva luokan- tai aineenopettaja. Yleistä tukiopetusta voi antaa myös muu opettaja. Samanaikais- ja yhteisopetusta voidaan käyttää yleisen tukiopetuksen toteuttamisessa. Opettajien yhteistyö yleisen tukiopetuksen suunnittelussa, toteutuksessa ja sen vaikuttavuuden arvioinnissa on tärkeää.

7.3.2. Opettajan antama opetuskielen tukiopetus

Opetuskielen tukiopetus kohdistuu ensisijaisesti opetuskielen taidon ja eri tiedonalojen tekstitaitojen vahvistamiseen. Sitä annetaan oppilaille, joilla ei ole riittävästi opetuskielen taitoa perusopetuksen oppimäärän suorittamiseksi. Opetuskielen tukiopetus on kielitietoista opetusta, joka tukee oppilaita eri oppiaineiden tekstien lukemisessa, niiden ymmärtämisessä ja tulkitsemisessä sekä omassa tuottamisessa. Opetus kohdistuu oppiaineen kieleen ja sisältöön samaan aikaan.

Opetuskielen tukiopetuksen tavoitteet ja sisältö

Opetuskielen tukiopetuksen tavoitteena on oppilaiden opetuskielen taidon vahvistaminen, mikä tukee oppilaiden osallistumista opetukseen ja opinnoissa etenemistä. Opetuskielen

156 Perusopetuslaki 20 b §

157 Perusopetuslaki 20 b §

158 Perusopetuslaki 20 b §

tukiopetuksessa keskitytään kullekin oppiaineelle ominaisten tekstien yhteiseen tarkasteluun, tekstien tyypillisten piirteiden löytämiseen ja opiskelun edellyttämien tekstien ohjattuun tuottamiseen sekä oppiainekohtaisen sanavaraston vahvistamiseen.

Opetuskielen tukiopetuksen järjestäminen

Opetuskielen tukiopetus järjestetään pedagogisesti tarkoituksenmukaisesti siten, että mahdollisimman moni oppilas voi hyötyä siitä. Sitä voidaan antaa oppilaiden työjärjestyksen mukaisten oppituntien aikana samanaikais- ja yhteisopetuksena tai pienemmässä ryhmässä, jolloin

opetuskielen tukiopetusta tarvitsevat oppilaat voivat olla eri tilassa toisen opettajan kanssa. Opetusta voidaan antaa myös oppituntien ulkopuolella huomioiden koulupäivien pituuden enimmäismäärät.

Opetuskielen tukiopetusta antaa ensisijaisesti opetusryhmästä vastuussa oleva luokan- tai aineenopettaja. Opetuskielen tukiopetusta voi antaa myös muu opettaja. Opettajien yhteistyö opetuskielen tukiopetuksen suunnittelussa, toteutuksessa ja sen vaikuttavuuden arvioinnissa on tärkeää.

7.3.3. Erityisopettajan antama opetus muun opetuksen yhteydessä

Erityisopettajan antama opetus muun opetuksen yhteydessä järjestetään siten, että se tukee ja täydentää muuta opetusta ja mahdollistaa oppilaiden tarpeiden huomioimisen osana opetusryhmän opetusta. Se on ensisijaisesti ryhmäkohtainen tukimuoto, ja sitä ei kohdenneta yksittäisen oppilaan vaan tietyn oppilasryhmän tai koko opetusryhmän oppimisen tuen tarpeiden mukaisesti. Erityisopettajan antamaan opetukseen muun opetuksen yhteydessä voi liittyä myös erityisopettajan konsultaatiota, joka kohdentuu kyseisen luokan tai ryhmän kanssa toimiville opettajille ja muulle henkilöstölle.

Erityisopettajan antaman opetuksen järjestäminen muun opetuksen yhteydessä

Erityisopettajan antama opetus muun opetuksen yhteydessä voidaan järjestää samanaikais- ja yhteisopetuksena yhdessä opetusryhmää opettavan opettajan kanssa niin, että erityisopettaja työskentelee samassa luokkatilassa tai siirtyy pienemmän ryhmän kanssa toiseen tilaan. Opettajat jakavat opetustehtävät keskenään ja suunnittelevat opetuksen yhdessä, jolloin erityisopettaja voi tukea oppilaita muun opetuksen yhteydessä. Oppilasta opettavat opettajat arvioivat yhdessä oppilaan työskentelyä, oppimista, osaamista ja käyttäytymistä. Ryhmäkohtaiset tukimuodot järjestetään ja niitä muutetaan tarvittaessa oppilaiden tuen tarpeiden mukaisesti.

Mikkelin täydennys

Ryhmäkohtaisten tukimuotojen toteuttamisen periaatteet, käytännöt ja vastuut

Opetuksen järjestäjä varaa vuosittain tuntikehyksen, jonka koulukohtaisesta käytöstä rehtori vastaa. Tähän liittyy mm. opetusryhmien muodostaminen, riittävän ryhmäkohtaisen tuen järjestäminen sekä opettajien välisen yhteistyön sekä samanaikaisopettajuuden/yhteisopettajuuden mahdollistaminen.

Ryhmäkohtaisten tukimuotojen riittävyden arvioimisen periaatteet, käytännöt ja vastuut

Ryhmäkohtaisten tukimuotojen riittävyttä arvioidaan koulukohtaisen lukuvuosisuunnitelman arvioinnin yhteydessä. Tuntikehyksen käyttö sisältyy lukuvuosisuunnitelman arviointiin, jota käytetään perusopetuksen kehittämisen välineenä. Opetusjohtaja hyväksyy koulujen lukuvuosisuunnitelmat.

Etelä-Savossa paikallinen täydennys koskien opiskeluhoitopalvelujen toimintaa

Ryhmäkohtaisia tukimuotoja suunniteltaessa ja toteuttaessa voidaan erityisopettajan konsultaation lisäksi hyödyntää opiskeluhoitopalveluiden asiantuntemusta. Ryhmämuotoisissa tukitoimissa ja niiden suunnittelussa voi pyydettäessä olla mukana opiskeluhoitopalveluiden henkilöitä. Ryhmämuotoisia tukitoimia voivat olla luokassa tapahtuva toiminta, pienryhmät, nivelvaiheissa työskentely, ryhmäyttävä toiminta, kiusaamisen vastainen toiminta, verkostoyhteistyö, teemalliset tunnit ja tapahtumat, vanhempainillat ja konsultaatiotuokiot.

Ryhmäkohtaisen tuen suunnittelussa opetuksen järjestäjä voi hyödyntää opiskeluhoitopalveluiden psykologien asiantuntemusta oppimiseen ja kehitykseen liittyen. Psykologia tulee konsultoida tai pyytää mukaan neuvotteluun, kun tukitoimista huolimatta on epäselvää, mistä lapsen tai nuoren oppimisen vaikeuksissa on kysymys. Tarvittaessa mukaan suunnitteluun voi pyytää myös kuraattorin

ja/tai terveydenhoitajan. Psykologisten tutkimusten tarvetta voidaan arvioida yhdessä huoltajien ja opettajien sekä tarvittaessa muiden opiskeluhoollon tai opiskeluterveydenhuollon ammattilaisten kanssa.

Lisäksi oppilas- ja opiskelijahuoltolain ja opiskeluhooltosuunnitelman mukaista yhteisöllistä opiskeluhoolltoa voidaan käyttää samanaikaisesti oppilasryhmän tukena yhdessä oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyjen kanssa. Opiskeluhoolltopalvelut osallistuvat osaltaan yhteisöllisen opiskeluhoollon toteuttamiseen.

Opiskeluhoollon yksilökohtaisia tukimuotoja voidaan myös hyödyntää yksittäisten oppilaiden tukena. Yksilökohtaisessa opiskeluhoolllossa kyse ei ole oppimisen ja koulunkäynnin tuesta, jolloin tuen antamiseen tarvitaan oppilaan lupa.

7.4. Oppilaskohtaiset tukitoimet

Oppilaalla on oikeus saada oppilaskohtaisia tukitoimia viipymättä, jos ryhmäkohtaiset tukimuodot eivät riitä tukemaan hänen oppimistaan tai koulunkäyntiään ja hän tarvitsee säännöllisiä tukitoimia¹⁵⁹. Oppilaskohtaisia tukitoimia ovat erityisopettajan opetus osittain pienryhmässä ja muun opetuksen yhteydessä, erityisopettajan tai erityisluokanopettajan opetus pienryhmässä, erityisluokanopettajan opetus erityisluokassa ja perusopetuslain 31 §:n 1 momentin nojalla oppilaalle annettavat oppilaskohtaiset tulkittamis- ja avustajapalvelut sekä apuvälineet¹⁶⁰. Oppilaan oppimista ja koulunkäyntiä voidaan samanaikaisesti tukea sekä ryhmäkohtaisilla tukimuodoilla että oppilaskohtaisilla tukitoimilla.

Oppilaskohtaisten tukitoimien tarpeen arviointi käynnistyy, kun oppilasta opettavat opettajat toteavat, että ryhmäkohtaiset tukimuodot eivät riitä tukemaan oppilaan oppimista ja koulunkäyntiä. Oppilas ja hänen huoltajansa voivat myös tuoda esiin havaintonsa ryhmäkohtaisten tukimuotojen riittävyydestä.

159 Perusopetuslaki 20 c §

160 Perusopetuslaki 20 c § ja Perusopetuslaki 31 §

Myös silloin, jos oppilaskohtaisten tukitoimien tarve on niin ilmeinen, että oppilasta ei perusopetuksen alkaessa voida riittävästi tukea ryhmäkohtaisilla tukimuodoilla, voidaan oppilaskohtaisten tukitoimien tarpeen arviointi aloittaa poikkeuksellisesti jo ennen perusopetuksen alkamista. Oppilaskohtaisista tukitoimista tehdään tuen tarpeen arviointiin perustuva suunnitelma sekä hallintopäätös¹⁸⁷.

Oppilaskohtaiset tukitoimet perustuvat oppilaan yksilöllisiin tarpeisiin ja niitä annetaan säännöllisesti ja pitkäkestoisesti¹⁸⁸. Oppilaskohtaiset tukitoimet järjestetään oppilaan etu huomioon ottaen ensisijaisesti oppilaan omassa koulussa.¹⁸⁹ Oppilaskohtaisten tukitoimien toteuttaminen edellyttää opettajien välistä yhteistyötä sekä tarvittaessa konsultaatiota esimerkiksi erityisopettajan ja muun henkilöstön kanssa.

Perusopetuslain mukaiset oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt, ryhmäkohtaiset tukimuodot ja oppilaskohtaiset tukitoimet kohdentuvat oppimisen ja koulunkäynnin tukemiseen, eivätkä korvaa sosiaali- ja terveystalveluja.

7.4.1. Oppilaskohtaisen tuen tarpeen arviointi

Oppilaskohtaisen tuen tarpeen arvioinnissa tulee selvittää ja kuvata oppilaan oppimisen ja koulunkäynnin tuen tarve, opintojen etenemisen tilanne, käytössä olleet ryhmäkohtaiset tukimuodot sekä ne tukitoimet, jotka parhaiten tukevat oppilaan edun mukaisesti hänen oppimistaan¹⁹⁰. Opetuskielen oppimisen varhainen vaihe, poissaolot, motivaation puute tai puutteellinen opiskelutekniikka eivät voi lähtökohtaisesti olla peruste oppilaskohtaiselle tuen tarpeelle. Myös käyttäytymisellä reagoivien oppilaiden tukemiseksi käytetään ensisijaisesti ryhmäkohtaisia tukimuotoja. Oppilasta voidaan tukea myös oppilaskohtaisilla tukitoimilla, jos se on oppilaan edun mukaista. Osana arviointia selvitetään myös tarve oppimäärästä tai paikallisen opetussuunnitelman tavoitteista poikkeamiselle.

Tuen tarpeen arvioinnin tekevät oppilaan opettajat. Jos oppilaan tuen tarpeen arviointi vaatii monialaista osaamista, osallistuvat tukitoimien tarpeen arviointiin tarvittaessa opettajien lisäksi opiskeluhoitopalvelujen ammattilaiset tai muut asiantuntijat¹⁹¹. Oppilaan omat näkökulmat ja ajatukset tulee selvittää ja ottaa huomioon hänen ikänsä ja kehityksensä edellyttämällä tavalla. Oppilaan huoltajalle edustajalle on annettava mahdollisuus osallistua tuen tarpeen arviointiin¹⁹².

Moniammatillinen ja --alainen yhteistyö voi tukea oppilaskohtaisten tukitoimien arvioimista, mutta se ei ole edellytys hallintopäätöksen tekemiselle tai tuen toteuttamiselle, ellei oppilaan etu ja tuen tarve sitä edellytä. Oppilaskohtaisten tukitoimien arviointiin perustuva tukea koskeva hallintopäätös ei voi perustua pelkkään lääketieteelliseen arvioon, eivätkä opetuksen järjestäminen, opetus tai oppilaskohtaiset tukitoimet korvaa sellaisia palveluja, joista järjestämisvastuussa on joku muu kuin opetuksen järjestäjä.

Tuen tarpeen arvioinnissa on tilanteen vaatiessa mahdollista hyödyntää myös muuta kuin oman koulun erityisopettajan konsultaatiota. Esimerkiksi opetussuunnitelman oppimäärän sisällöistä tai tavoitteista poikkeaminen on oppilaan perusoikeuksiin puuttuva toimenpide, jolloin on suositeltavaa hyödyntää laajemmin monialaista yhteistyötä tai mahdollisia lausuntoja oppilaan edun mukaisesta toimintatavasta. Arvioinnissa voidaan käyttää esimerkiksi myös niiden opetuksen järjestäjien konsultaatiota, joiden osalta opetus- ja kulttuuriministeriö on päättänyt velvollisuudesta huolehtia opetukseen liittyvistä kehittämis-, ohjaus- ja tukipalveluista¹⁹³ sekä perusopetuslain mukaista sairaalaopetuksen konsultaatiopalvelua.¹⁹⁴

161 Perusopetuslaki 20 e § ja Perusopetuslaki 20 f §

162 Perusopetuslaki 20 c §

163 Perusopetuslaki 6 § ja 28 §

164 Perusopetuslaki 20 d §

165 Perusopetuslaki 20 d §

166 Perusopetuslaki 20 d §

167 Perusopetuslaki 39 §

168 Perusopetuslaki 4 a §

7.4.2. Oppilaskohtaisen tuen toteuttamista koskeva suunnitelma

Oppilaskohtaisen tuen tarpeen arvioinnin pohjalta on laadittava oppilaskohtaisen tuen toteuttamista koskeva suunnitelma. Suunnitelman laativat oppilaan opettajat yhteistyössä oppilaan ja hänen huoltajansa tai kanssa.¹⁹⁵ Suunnitelman laatiminen on kuitenkin mahdollista myös niissä tilanteissa, joissa yhteistyölle on esimerkiksi huoltajasta johtuva este.

Suunnitelmasta on käytävä ilmi

- perustelut sekä mahdolliset muut tiedot ja selvitykset tukitoimien tarpeesta
- tuen tarpeen arviointiin perustuvien tukitoimien toteuttaminen ja seuranta
- oppimista tukevat pedagogiset ratkaisut
- opinnoissa eteneminen
- mahdollinen tarve perusopetuslain 20 h §:ssä tarkoitetusta oppimäärästä tai paikallisen opetussuunnitelman tavoitteista poikkeamiselle ja oppilaskohtaiset tavoitteet ja sisällöt, opinnoissa eteneminen sekä oppilaan oppimisen arviointi
- mahdollinen perusopetuslain 20 i §:n mukainen tarve opetuksen järjestämiseksi oppilaalle, jolla on vamma, sairaus tai toimintakyvyn rajoite
- Toiminta--alueittain opiskelevan oppilaan oppilaskohtaiset tavoitteet ja keskeiset sisällöt, opinnoissa eteneminen sekä oppilaan oppimisen arviointi kullekin toiminta--alueelle.

Suunnitelman toteutumista ja tukitoimien riittävyyttä on arvioitava aina, kun oppilaan tarpeet sitä edellyttävät, kuitenkin vähintään kerran lukuvuodessa tai useammin, jos oppilaan tarpeet sitä edellyttävät¹⁹⁶. Suunnitelma on salassa pidettävä asiakirja¹⁹⁷.

7.4.3. Tukea koskeva päätös

Opetuksen järjestäjän on tehtävä tukea koskeva hallintopäätös oppilaalle annettavista oppilaskohtaisista tukitoimista¹⁹⁸. Päätöksestä tulee käydä ilmi oppilaskohtaiset tukitoimet oppilaan tarpeen mukaisesti

- erityisopettajan opetus osittain pienryhmässä ja muun opetuksen yhteydessä
- erityisopettajan tai erityisluokanopettajan opetus pienryhmässä
- erityisluokanopettajan opetus erityisluokassa
- tulkitsemispalvelut
- avustajapalvelut
- apuvälineet

Lisäksi tukea koskeva päätös on tehtävä perusopetuksen oppimäärästä tai paikallisen opetussuunnitelman tavoitteista poikkeamisesta¹⁹⁹. Perusopetuksen järjestämisestä oppilaalle vamman, sairauden tai toimintakyvyn rajoitteen perusteella tehdään päätös perusopetuslain 20i §:n perusteella²⁰⁰. Hallintopäätös on tehtävä kaikissa edellä mainituissa tilanteissa oppilaskohtaisen tuen tarpeen arvioinnin ja sen perusteella laaditun tuen toteuttamista koskeva suunnitelman mukaisesti ilman aiheetonta viivytystä. Ennen päätöksen tekemistä opetuksen järjestäjän on kuultava oppilasta ja hänen huoltajaansa²⁰¹.

Opetuksen järjestäjä voi tehdä myönteisen tai kielteisen päätöksen arviointiin perustuvan suunnitelman pohjalta. Mikäli päätös tarkoittaa oppilaan koulupaikan vaihtumista, siitä tehdään erillinen hallintopäätös. Tukea koskeva päätös voidaan panna täytäntöön lainvoimaa vailla

169 Perusopetuslaki 20 e §

170 Perusopetuslaki 20 e §

171 Perusopetuslaki 40 §

172 Perusopetuslaki 20 f §

173 Perusopetuslaki 20 f §

174 Perusopetuslaki 20 f §, perusopetuslaki (/) 20 i § voimaan 1.8.2026

175 Hallintolaki 34 § ja 35 §

olevana. Jos kunta ei järjestä oppilaskohtaisia tukitoimia tai perusopetusta oppilaalle vamman, sairauden tai toimintakyvyn rajoitteen perusteella niistä tukea koskevan päätöksen tekee oppilaan asuinkunta²⁰².

Tukea koskevaan päätökseen ei kirjata kuvauksia tukitoimista tai niiden toteuttamisesta, jotka on

kuvattu oppilaskohtaisessa tuen toteuttamista koskevassa suunnitelmassa. Mikäli oppilaan tilanne ja tuen tarve muuttuvat oleellisesti, on tehtävä uusi tukea koskeva päätös. Oppilaan huoltajaa on kuultava tukea koskevaa päätöstä tehtäessä²⁰³.

Oppilaskohtaisia tukitoimia saavan oppilaan oppiminen, osaaminen, työskentely ja käyttäytyminen arvioidaan arviointia koskevien yleisten periaatteiden mukaisesti, ellei oppilaalle ole tehty hallintopäätöstä perusopetuksen oppimäärän tavoitteista ja sisällöstä poikkeamisesta, tai jos oppilaalle on tehty hallintopäätös toiminta--alueittain järjestettävästä opetuksesta²⁰⁴.

7.4.3.1. Erityisopettajan antama opetus osittain pienryhmässä ja muun opetuksen yhteydessä

Säännöllisellä erityisopettajan antamalla opetuksella osittain pienryhmässä ja muun opetuksen yhteydessä tarkoitetaan erityisopettajan kelpoisuuden omaavan opettajan antamaa opetusta. Sitä voidaan toteuttaa oppilaan omassa opetusryhmässä muun opetuksen yhteydessä tai siitä erillään. Säännöllisyydellä tarkoitetaan pitkäkestoista, esimerkiksi lukukauden tai -vuoden pituista jaksoa.

Opetuksen lähtökohtana ovat oppilaan yksilölliset tarpeet. Erityisopettajan antamaa opetusta osittain pienryhmässä ja muun opetuksen yhteydessä voidaan toteuttaa myös pienryhmässä oppilaan omasta opetusryhmästä erillään. Tällöin pienryhmällä tarkoitetaan ryhmää, jonka koko on paikallisesti opetuksen järjestäjän päätettävissä. Tarvittaessa erityisopettajan antamaa opetusta muun opetuksen yhteydessä voidaan antaa myös yhdelle oppilaalle.

Erityisopettajan antama opetus osittain pienryhmässä ja muun opetuksen yhteydessä tarkoittaa, että esimerkiksi yhden oppiaineen opetustunneista alle puolet on erityisopettajan antamaa opetusta joko muun opetuksen yhteydessä tai pienryhmässä. Tukea koskeva arvio, suunnitelma ja hallintopäätös on tehtävä oppilaalle annettavasta erityisopettajan antamasta opetuksesta osittain pienryhmässä ja muun opetuksen yhteydessä oppilaskohtaisena tukitoimena²⁰⁵.

7.4.3.2. Erityisopettajan tai erityisluokanopettajan antama yhden tai useamman oppiaineen opetus pienryhmässä

Oppilaskohtaisena tukitoimena erityisopettajan tai erityisluokanopettajan antama opetus yhdessä tai useammassa oppiaineessa tarkoittaa yhden tai useamman oppiaineen opetusta enemmän kuin puolet tai kokonaan pienryhmässä. Tällöin oppilaan katsotaan oppimisvalmiuksistaan tai oppimisen edellytyksistään johtuen hyötyvän erityisopettajan tai erityisluokanopettajan antamasta opetuksesta pienryhmässä yhden tai useamman oppiaineen opetuksessa. Tukea koskeva arvio, suunnitelma ja hallintopäätös on tehtävä oppilaalle annettavasta erityisopettajan tai erityisluokanopettajan antamasta yhden tai useamman oppiaineen opetuksesta enemmän kuin puolet tai kokonaan pienryhmässä oppilaskohtaisena tukitoimena²⁰⁶.

Erityisopettajan tai erityisluokanopettajan antama yhden tai useamman oppiaineen opetus pienryhmässä ainoana oppilaskohtaisena tukitoimena ei ole riittävä peruste perusopetuksen oppimäärästä tai paikallisen opetussuunnitelman tavoitteista poikkeamiselle.

Yhden opettajan opettama opetusryhmät muodostetaan siten, että ryhmässä on enintään viisi oppilasta, jotka saavat erityisopettajan tai erityisluokanopettajan antamaa yhden tai useamman

176 Perusopetuslaki 20 f §

177 Hallintolaki 35 §

178 Perusopetuslaki 20 i § voimaan 1.8.2026

179 Perusopetuslaki 20 d, e ja f §:t

180 Perusopetuslaki 20 d, e ja f §:t

oppiaineen opetusta pienryhmässä tai erityisluokassa oppilaskohtaisena tukitoimena²⁰⁷. Viiden oppilaan enimmäismäärä voidaan ylittää tilapäisesti.

7.4.3.3. Erityisluokanopettajan antama opetus erityisluokassa

Oppilaskohtaisena tukitoimena oppilaan opetuksen järjestäminen erityisluokassa tarkoittaa sitä, että oppilas saa erityisluokanopettajan antamaa opetusta erityisluokassa. Osa opetuksesta voidaan toteuttaa inklusiivisten periaatteiden mukaisesti yhteistyössä niin, että oppilaan osallistuminen muiden opetusryhmien opetukseen on mahdollista. Yhden opettajan opettamat opetusryhmät muodostetaan siten, että ryhmässä on enintään viisi oppilasta, jotka saavat oppilaskohtaisena tukitoimena erityisopettajan tai erityisluokanopettajan antamaa opetusta pienryhmässä tai erityisluokassa²⁰⁸. Viiden oppilaan enimmäismäärä voidaan ylittää tilapäisesti.

Tukea koskeva arvio, suunnitelma ja hallintopäätös on tehtävä oppilaalle annettavasta erityisluokanopettajan antamasta opetuksesta erityisluokassa²⁰⁹.

Erityisluokanopettajan antama opetus erityisluokassa ainoana oppilaskohtaisena tukitoimena ei ole riittävä peruste perusopetuksen oppimäärästä tai paikallisen opetussuunnitelman tavoitteista poikkeamiselle. Erityisluokanopettajan opetusryhmässä erityisluokassa saa olla enintään kymmenen oppilasta, mutta enimmäiskoko voidaan ylittää tilapäisesti²¹⁰.

7.4.3.4. Tulkitsemispalvelut

Tulkitsemispalveluilla tarkoitetaan viittomakielellä tai muilla kommunikaatiomenetelmillä oppilaille annettavia tulkitsemispalveluita. Oikeus tulkitsemispalveluun on oppilailla, joilla on kuulovamma, näkövamma tai puhevamma, ja jotka tarvitsevat palvelua perusopetukseen osallistumiseksi. Tulkitsemispalvelut järjestetään oppilaan tarpeiden mukaan.

Tukea koskeva arvio, suunnitelma ja hallintopäätös on tehtävä oppilaalle annettavista tulkitsemispalveluista²¹¹. Tulkitsemispalvelut ainoana oppilaskohtaisena tukitoimena eivät ole riittävä peruste perusopetuksen oppimäärästä tai paikallisen opetussuunnitelman tavoitteista poikkeamiselle. Tulkitsemispalveluita ainoana oppilaskohtaisena tukitoimena saava oppilas ei vaikuta opetusryhmän kokoon.

7.4.3.5. Oppilaskohtaiset avustajapalvelut

Oppilaskohtaisilla avustajapalveluilla tarkoitetaan opetukseen osallistumisen edellyttämiä avustajapalveluita tilanteissa, joissa muut osana koulun perustoimintaa järjestettävät oppimista tukevat opetusjärjestelyt ja mahdollinen ryhmäkohtainen koulunkäynninohjaaja eivät tue riittävästi oppilaan perusopetuksen oppimäärän ja paikallisen opetussuunnitelman tavoitteiden saavuttamista. Opetuksen järjestäjällä on mahdollisuus huolehtia avustajapalvelujen järjestämisestä henkilökohtaisen järjestämisen lisäksi myös luokkakohtaisten avustajapalvelujen avulla. Perusopetuslain 3 §:n ja 31 §:n säännökset edellyttävät kuitenkin, että oppilaan yksilölliset tarpeet selvitetään riittävällä tavalla siten, että opetus ja sen edellyttämät palvelut tulevat järjestetyiksi hänen edellytystensä mukaisesti²¹².

Avustajapalveluiden käyttäminen ainoana oppilaskohtaisena tukitoimena eivät ole riittävä peruste perusopetuksen oppimäärästä tai paikallisen opetussuunnitelman tavoitteista poikkeamiselle. Tukea koskeva arvio, suunnitelma ja hallintopäätös on tehtävä oppilaalle annettavista avustajapalveluista. Oppilaalla ja hänen huoltajallaan on oikeus saada oppilaskohtaisia

181 Perusopetuslaki 20 §

182 Perusopetuslaki 20 §

- 183 Perusopetuslaki 20 d, e ja f §:t
184 Perusopetuslaki 20 g §
185 Perusopetuslaki 20 d, e ja f §:t
186 Perusopetuslaki 31 § ja Perusopetuslaki 3 §

avustajapalveluita koskevasta asiasta hallintolaissa hallintopäätökselle asetetut vaatimukset täyttävä valituskelpoinen päätös²¹³.

Avustamispalveluita ainoana oppilaskohtaisena tukitoimena saava oppilas ei vaikuta opetusryhmän kokoon.

7.4.3.6. Apuvälineet

Tulkitsemis- ja avustajapalvelujen lisäksi oppilaskohtaisia tukitoimia tarvitsevalle oppilaalle turvataan myös opetukseen osallistumisen edellyttämät tarpeelliset apuvälineet²¹⁴, joiden avulla tuetaan oppilaan mahdollisuuksia saavuttaa perusopetuksen oppimäärä ja paikallisen opetussuunnitelman tavoitteet. Apuvälineet voidaan oppilaan tarpeiden mukaan järjestää hänen käyttöönsä ryhmä-, koulu- tai luokkakohtaisesti. Luonteeltaan oppimäärän suorittamiseen ja opetukseen osallistumiseen tarkoitettujen ja siten opetusvälineisiin rinnastettavien apuvälineiden avulla tarvittaessa järjestää myös henkilökohtaisesti. Oppilaskohtaisena tukitoimena oppilaalle ei järjestetä lääkinnälliseen kuntoutukseen kuuluvia koulussa ja muissa elämäntilanteissa tarvittavia apuvälineitä. Niihin oppilaalla on oikeus lääkinnällisestä kuntoutuksesta annetun asetuksen mukaisesti²¹⁵.

Oppilaskohtaisten tukitoimien toteuttamisessa tulee tehdä opettajien ja muun henkilöstön välistä yhteistyötä²¹⁶, ja se voi edellyttää esimerkiksi erityisopettajan konsultaatiota. Tukitoimien suunnittelussa voidaan tarvittaessa hyödyntää myös muiden asiantuntijoiden konsultaatiota. Tästä päätetään opetuksen järjestäjän ohjeiden mukaisesti. Tukea koskeva arvio, suunnitelma ja hallintopäätös on tehtävä opetukseen osallistumisen edellyttämistä apuvälineistä²¹⁷.

Oppilaan apuvälineiden käyttö ainoana oppilaskohtaisena tukitoimena ei vaikuta opetusryhmän kokoon.

Mikkelin täydennys

Oppilaskohtaista tukea koskevan päätöksen valmistelun käytännöt ja vastuut sekä päätöksestä päättämisen vastuu

- Oppilaskohtaisen tuen tarpeen arvioinnin käynnistää oppilaan luokanopettaja/luokanohjaaja tai erityisopettaja, jos ryhmäkohtainen tuki ei riitä. Ryhmäkohtaista tukea on pitänyt saada vähintään lukukauden ajan.
- Luokanopettaja/luokanohjaaja valmistelee oppilaskohtaisen tuen tarpeen arvioinnin ja tekee suunnitelman yhteistyössä erityisopettajan kanssa.
- Rehtori tekee esityksen oppilaskohtaisista tukitoimista.
- Erityissuunnittelija tekee tukea koskevan hallintopäätöksen.

Yhteistyökäytännöt huoltajan/laillisen edustajan ja oppilaan kanssa oppilaskohtaisten tukitoimien arvioinnissa, suunnittelussa ja päätöksenteossa

- Oppilaskohtaiset tukitoimet suunnitellaan yhteistyössä oppilaan ja oppilaan huoltajan/laillisen edustajan kanssa.
- Oppilasta ja hänen huoltajaansa/laillista edustajaa tulee kuulla oppilaan tukea koskevassa päätöksen teossa.

Opiskeluhuoltopalvelujen ammattilaisten sekä muiden monialaisen yhteistyön tahojen kanssa tehtävän yhteistyön ja kehittämisen periaatteet

- Tuen tarpeen arviointi tulee tehdä monialaisesti, jos tarvitaan opiskeluhoitopalveluiden ammatillista osaamista.

- Oppilaskohtaisen tuen tarpeen arvioinnissa on mahdollista hyödyntää myös muuta kuin oman koulun erityisopettajan konsultaatiota. Arvioinnissa voidaan käyttää esimerkiksi konsultoivan erityisopettajan palvelua tai sairaalaopetuksen konsultaatiopalvelua, jotka arvoivat ulkopuolisen ostopalvelun mahdollisuutta.

Etelä-Savossa paikallinen täydennys koskien opiskeluhuoltopalvelujen toimintaa

Oppilaskohtaisten tukitoimien suunnittelussa ja toteuttamisessa on suositeltavaa hyödyntää myös monialaista arviointia yhdessä opiskeluhuoltopalveluiden kanssa.

Psykologia tulee konsultoida tai pyytää mukaan neuvotteluun, kun tukitoimista huolimatta on epäselvää, mistä lapsen tai nuoren oppimisen vaikeuksissa on kysymys. Tarvittaessa mukaan suunnitteluun voi pyytää myös kuraattorin ja/tai terveydenhoitajan. Psykologisten tutkimusten tarvetta voidaan arvioida yhdessä huoltajien ja opettajien sekä tarvittaessa muiden opiskeluhuollon tai opiskeluterveydenhuollon ammattilaisten kanssa.

Mikäli oppilaan tuen tarpeen arviointi vaatii monialaista osaamista, osallistuvat tukitoimien tarpeen arviointiin opettajien lisäksi opiskeluhuoltopalvelujen ammattilaiset tai muut asiantuntijat. Tuen tarpeen arviointi voi vaatia monialaista osaamista ja mahdollisesti psykologin tutkimusta, esimerkiksi kun oppilaan kokonaiskehityksestä on huolta, kehitys ei etene tai taantuu tai oppilaalla on vaikeasteisia, arjen toimintakykyä häiritseviä oppimisvaikeuksia tai oppimista ja arjen toimintakykyä merkittävästi häiritseviä tarkkaavuuden ja toiminnanohjauksen vaikeuksia tai oppimista ja arjen toimintakykyä merkittävästi häiritseviä sosiaalisen vuorovaikutuksen vaikeuksia.

Näissä tapauksissa on tärkeää ottaa psykologi mukaan tuen tarpeen arviointiin, jotta hän voi samalla tehdä myös tutkimustarpeen arvioinnin. Tuen tarpeen arvioinnin yhteydessä kuraattori voi arvioida kuraattorityön tarpeellisuuden ja/tai jatkon.

Opiskeluhuollon terveydenhoitaja, kuraattori tai psykologi on hyvä kutsua mukaan paitsi tuen suunnitteluun myös suunnitelman toteutumisen arviointiin.

7.5. Perusopetuksen oppimäärästä tai opetussuunnitelman tavoitteista poikkeaminen

Perusopetuksen oppimäärästä tai opetussuunnitelman tavoitteista poikkeamisessa on kyse oppilaan perusoikeuksien rajaamisesta. Perusopetuksen oppimäärästä tai opetussuunnitelman tavoitteista voidaan poiketa kolmella tavalla. Nämä ovat opinnoissa eteneminen tavoitekokonaisuuksittain, oppiaineen oppimäärän rajaaminen sekä tilapäinen vapauttaminen oppimäärän opiskelusta terveydellisistä syistä. Opinnoissa eteneminen tavoitekokonaisuuksittain kuvataan luvussa 5.4.3.

Mikkelin täydennys

Oppiaineen oppimäärästä sekä paikallisen opetussuunnitelman tavoitteista poikkeamisesta tehtävän päätöksen käytännön valmistelut ja vastuut sekä päättämisen käytännöt ja vastuut määritellään Sivistyksen ja hyvinvoinnin toimintasäännössä sekä Menettelyohjeessa päätöksenteon vaiheista Mikkelin perusopetuksessa (liite).

Etelä-Savossa paikallinen täydennys koskien opiskeluhuoltopalvelujen toimintaa

Perusopetuksen oppimäärästä tai opetussuunnitelman tavoitteista poikkeamisessa on kyse oppilaan perusoikeuksien rajaamisesta. Sen vuoksi näissä tilanteissa on suositeltavaa aina konsultoida opiskeluhuollon psykologia ja/tai lääkäreitä.

7.5.1. Oppiaineen oppimäärän rajaaminen

Oppiaineen oppimäärän rajaaminen tehdään vasta silloin, jos oppilas ei ryhmäkohtaisista tukimuodoista ja oppilaskohtaisista tukitoimista huolimatta kykene suoriutumaan hyväksytysti (arvosana välttävä (5)) perusopetuksen oppimäärästä ja opetussuunnitelman mukaisista tavoitteista. Perusopetuksen oppimäärää ja paikallisen opetussuunnitelman tavoitteita voidaan rajata vasta silloin, kun oppilas on saanut oppilaskohtaisena tukitoimena erityisopettajan tai erityisluokanopettajan antamaa opetusta pienryhmässä tai erityisluokanopettajan antamaa opetusta erityisluokassa kyseisessä oppiaineessa²¹⁸. Perusopetuksen oppimäärän rajaaminen on viimesijainen keino. Opetuskielen oppimisen varhainen vaihe, poissaolot, motivaation puute,

187 Perusopetuslaki 20 d, e ja f §:t

188 Perusopetuslaki 31 §

189 Asetus lääkinnällisestä kuntoutuksesta (1015/1991)

190 Perusopetuslaki 20 c §

191 Perusopetuslaki 20 d, e ja f §:t

192 Perusopetuslaki 20 h §

puutteellinen opiskeluteknikka tai käyttäytymisellä reagointi eivät voi lähtökohtaisesti olla peruste oppimäärän rajaamiselle.

Oppiaineen oppimäärän rajaaminen merkitsee oppilaan oppimiselle asetettavan tavoitetason määrittelemistä hänen edellytystensä mukaiseksi. Oppimäärän rajaaminen tehdään karsimalla oppilaskohtaisesti paikallisen opetussuunnitelman tavoitteita ja sisältöjä. Tavoitteiden tulee kuitenkin olla oppilaalle riittävän haasteellisia.

Oppiaineen oppimäärän tai opetussuunnitelman tavoitteiden rajaaminen edellyttävät ajantasaista ja tuen tarpeen osalta päivitettyä perusopetuslain 20 d §:n mukaista arviointia, 20 e §:n mukaista suunnitelmaa ja 20 f §:n mukaista päätöstä²¹⁹. Koska opetussuunnitelman oppimäärän sisällöistä tai tavoitteista poikkeaminen on oppilaan perusoikeuksiin puuttuva toimenpide, on suositeltavaa hyödyntää monialaista yhteistyötä tai mahdollisia lausuntoja oppilaan edun mukaisesta toimintatavasta.

Opetuksen järjestäjän on tehtävä kirjallinen päätös perusopetuslain 20 h §:ssä säädetystä perusopetuksen oppimäärästä ja opetussuunnitelman tavoitteista poikkeamisesta²²⁰. Päätös tulee tehdä ilman aiheetonta viivytystä²²¹.

Ennen päätöksen tekemistä on kuultava oppilasta ja tämän huoltajaa. Huoltajalle tulee antaa tietoa oppimäärän rajaamisen vaikutuksista oppilaan jatko--opintokelpoisuuteen perusopetuksen jälkeen.

Mikäli oppilaan tilanteessa ja tuen tarpeessa tapahtuu oleellisia muutoksia, on tehtävä uusi tukea koskeva hallintopäätös. Hallintopäätöksen tekemisestä on säädetty hallintolaissa²²².

Jos oppilaan kohdalla poiketaan perusopetuksen oppimäärästä tai tavoitteista, rajaamista koskevan päätöksen perusteena olevaan perusopetuslain 20 e §:n mukaiseen oppilaskohtaisen tuen toteuttamista koskevaan suunnitelmaan tulee sisällyttää oppilaskohtaiset tavoitteet ja sisällöt, opinnoissa eteneminen sekä oppilaan arvioinnin periaatteet. Suunnitelman laativat oppilasta opettavat opettajat yhteistyössä oppilaan ja hänen huoltajansa kanssa. Oppilaan osaaminen arvioidaan suunnitelmassa asetettujen tavoitteiden sekä luvussa 6 kuvattujen periaatteiden mukaisesti. Jos oppilaan perusopetuksen oppimäärää tai tavoitteita on rajattu, osaaminen arvioidaan suhteessa oppilaalle määritettyihin tavoitteisiin. Arviointi on sanallista lukuun ottamatta

päätösarviointia. Sanalliseen arvioon lisätään rajaamista ilmaiseva tähti (*). Sanallisessa arvioinnissa noudatetaan muilta osin summatiivisen arvioinnin linjauksia. Samoja periaatteita noudatetaan myös mahdollisessa väliarvioinnissa. Päätötodistukseen merkitään arvosana 5 *.

Suunnitelman toteutumista ja tukitoimien riittävyyttä on arvioitava tarpeen mukaan, kuitenkin vähintään kerran lukuvuodessa. Suunnitelmaa tulee tarkistaa useammin, jos oppilaan tarpeet sitä edellyttävät.²²³

Etelä-Savossa paikallinen täydennys koskien opiskeluhuoltopalvelujen toimintaa

Tukitoimien arvioinnissa on suositeltavaa hyödyntää opiskeluhuoltoa.

Opiskeluhuollon psykologin konsultaatio tai yhteinen neuvottelu on suositeltavaa ennen kuin päätös oppimäärän rajaamisesta tehdään, mikäli oppilaalla ei ole muuta hoitotahoa, joka ottaa tähän kantaa. Arviointiin tulee sisältyä dokumentaatio siitä, millä tavalla perusopetuksen oppimäärän tavoitteista ja sisällöistä poikkeamisen tarve on todettu.

7.5.2. Oppilaan vapauttaminen oppiaineen oppimäärän suorittamisesta terveydellisistä syistä

Perusopetuksen oppimäärästä ja paikallisen opetussuunnitelman tavoitteista poiketaan myös silloin, kun oppilas vapautetaan tilapäisesti oppiaineen oppimäärän suorittamisesta terveydellisistä syistä.²²⁴ Tilapäisellä vapauttamisella oppiaineen oppimäärän suorittamisesta tarkoitetaan lyhytaikaista ja määräaikaista opetukseen osallistumattomuutta terveydellisistä syistä. Vapauttaminen voi koskea yksittäisen oppiaineen oppituntia viikoittain enintään neljän kuukauden ajan. Opetussuunnitelman oppimäärän sisällöistä tai tavoitteista poikkeaminen on

193 Perusopetuslaki 20 e § ja Perusopetuslaki 20 f §

194 Perusopetuslaki 20 f §

195 Hallintolaki 23 §

196 Hallintolaki 7 luku

197 Perusopetuslaki 20 e §

198 Perusopetuslaki 20 h §

oppilaan oikeuksiin puuttuva toimenpide, ja sen vuoksi on suositeltavaa hyödyntää monialaista yhteistyötä tai mahdollisia lausuntoja oppilaan edun mukaisesta toimintatavasta.

Oppilaan vapauttaminen oppiaineen oppimäärän suorittamisesta terveydellisistä syistä edellyttää ajantasaista ja tuen tarpeen osalta päivitettyä perusopetuslain 20 d §:n mukaista arviointia, 20 e §:n mukaista suunnitelmaa ja 20 f §:n mukaista päätöstä.²²⁵ Arviointiin perustuvasta suunnitelmasta tulee käydä ilmi oppilaan opiskelema oppimäärä ja siitä tehtävät poikkeamiset, oppilaan vuosiluokan mukaisesta tuntimäärästä poikkeaminen, oppilaskohtaiset tavoitteet ja sisällöt, opinnoissa eteneminen sekä oppilaan oppimisen arviointi. Opetuksen järjestäjän on tehtävä hallintopäätös perusopetuslain 20 h §:ssä säädetystä perusopetuksen oppimäärästä tai opetussuunnitelman tavoitteista poikkeamisesta.²²⁶ Päätös tulee tehdä ilman aiheetonta viivytystä.²²⁷

Ennen päätöksen tekemistä on kuultava oppilasta ja tämän huoltajaa. Mikäli oppilaan tilanteessa ja tuen tarpeessa tapahtuu oleellisia muutoksia, on tehtävä uusi hallintopäätös.

Jos tilapäinen vapauttaminen ei riitä oppilaan oppimisen ja koulunkäynnin turvaamisen perusopetuksen oppimäärän suorittamisen edistämiseksi terveydellisistä syistä, sovelletaan perusopetuslain 20 i §:n mukaisesti järjestettävää opetusta opetuksen järjestämiseksi oppilaalle oppimiskykyyn vaikuttavan vamman, sairauden tai toimintakyvyn rajoitteen perusteella.²²⁸

Etelä-Savossa paikallinen täydennys koskien opiskeluhuoltopalvelujen toimintaa

Opetussuunnitelman oppimäärän sisällöistä tai tavoitteista poikkeaminen on oppilaan oikeuksiin puuttuva toimenpide, ja sen vuoksi on suositeltavaa aina hyödyntää monialaista yhteistyötä tai mahdollisia lausuntoja oppilaan edun mukaisesta toimintatavasta.

7.6. Poikkeava voimaantulo ja siirtymäaika

7.6.1. Perusopetuksen järjestäminen oppilaalle, jolla on vamma, sairaus tai toimintakyvyn rajoite (astuu voimaan 1.8.2026)

Jos oppilaalle on tehty varhennettua oppivelvollisuutta koskeva päätös oppivelvollisuuslain 2 §:n 3 momentin perusteella ja hänen tuen tarpeensa jatkuu perusopetuksessa, oppilaalle tehdään tukea koskeva päätös²²⁹. Tukitoimet voivat sisältää oppilaskohtaisia tukitoimia tai poikkeamista perusopetuksen oppimäärästä tai opetussuunnitelman tavoitteista. Päätös varhennetusta oppivelvollisuudesta tulee olla tehty ennen perusopetukseen siirtymistä yhteistyössä sekä varhaiskasvatuksen että esi- ja perusopetuksen asiantuntijoiden kanssa. Näin lapsen oppimisen polku muodostaa lapsen edun mukaisen jatkumon. Jos oppilaalla ilmenee perusopetuksen aikana oppimiskyvyn vaikuttava vamma, sairaus tai muu toimintakyvyn rajoite, joka olisi johtanut varhennettuun oppivelvollisuuteen, hänen opetuksensa voidaan järjestää perusopetuslain mukaisten tukitoimien avulla²³⁰.

Tukitoimien tarpeen arviointi on tehtävä silloin, kun oppilaalla on vamma, sairaus tai muu toimintakyvyn rajoite. Tällöin arvioidaan myös mahdollinen tarve opiskella toiminta--alueittain oppiainejakoisen opetussuunnitelman sijaan²³¹. Toiminta--alueittain järjestettävään opetukseen siirrytään vasta, kun oppilas ei oppimiskyvyn vaikuttavan vamman, sairauden tai toimintakyvyn rajoitteen vuoksi eikä tukitoimista tai oppimäärien rajaamisesta huolimatta pysty opiskelemaan oppiaineittain.

Opetuksen järjestäjien rahoituksen perusteena olevat tuen tiedot tallennetaan valtakunnallisia opinto- ja tukirekistereitä koskevan lain nojalla Opetushallituksen kansalliseen opiskeluoikeuksien

199 Perusopetuslaki 20 e § ja Perusopetuslaki 20 f §

200 Perusopetuslaki 20 f §

201 Hallintolaki 23 §

202 Perusopetuslaki 20 i §

203 Perusopetuslaki 20 i §

204 Perusopetuslaki 4 a luku

205 Perusopetuslaki 20 d §

ja suoritusten keskitettyyn KOSKI-integraatiopalveluun²³². Tähän rekisteriin tulee myös viedä merkintä perusopetuslain 20 i §:n mukaisesta hallintopäätöksestä opetuksen järjestämisestä oppilaalle, jolla on vamma, sairaus tai toimintakyvyn rajoite ja lisäksi tieto siitä, järjestetäänkö oppilaan opetus toiminta--alueittain vai oppiaineittain²³³.

Oppilaalle laaditaan perusopetuslain 20 e §:n mukainen oppilaskohtaisen tuen toteuttamista koskeva suunnitelma opintojen etenemiseksi. Suunnitelmassa kuvataan oppilaskohtaisesti määritellyt perusopetuksen opetussuunnitelman tavoitteiden mukaiset tai oppilaskohtaisesti määritellyt tavoitteet ja sisällöt, arvioinnin periaatteet sekä tukitoimien toteuttaminen ja seuranta.²³⁴

Suunnitelman laativat oppilaan opettajat yhteistyössä oppilaan ja hänen huoltajansa kanssa. Opetuksen järjestäjän on tehtävä kirjallinen hallintopäätös perusopetuslain 20 h §:ssä säädetystä tilapäisestä vapauttamisesta²³⁵. Päätös tulee tehdä ilman aiheetonta viivytystä²³⁶.

Jos oppilas on terveydellisistä syistä estynyt osallistumasta opetukseen, perusopetuksen oppimäärän tai sisältöjen rajaaminen ei ole välttämätöntä. Jos on tarpeen poiketa opetussuunnitelman sisällöistä ja tavoitteista lyhytaikaisesti, oppilaalla on oikeus siihen kyetessään osoittaa osaamistaan monipuolisesti, ja siihen tulee tarjota riittävästi tilaisuuksia. Oppilas voi osoittaa osaamistaan myös erityisessä tutkinnossa²³⁷.

Oppilaan perusopetuksen oppimäärän rajaaminen on viimesijainen keino. Muina järjestelyinä voidaan käyttää esimerkiksi tavoitekokonaisuuksittain etenemistä. Oppilaalla, jolla on vamma, sairaus tai toimintakyvyn rajoite, on oikeus kaikkiin ryhmäkohtaisiin tukimuotoihin ja oppilaskohtaisiin tukitoimiin. Tukitoimet järjestetään oppilaan edun mukaisesti ja ensisijaisesti oppilaan omassa koulussa.

Moniammatillista ja -alaista yhteistyötä tulisi hyödyntää aina, kun arvioidaan tarvetta järjestää opetusta oppilaalle, jolla on vamma, sairaus tai toimintakyvyn rajoite. Monialainen ja -ammatillinen yhteistyö tai lääketieteellisen lausunnon tai tarkan diagnoosin saaminen päätöksen liitteeksi ei ole edellytys päätöksen tekemiselle tai tuen toteuttamiselle, elleivät oppilaan etu ja tuen tarve sitä edellytä.

Tuen toteuttamista koskeva suunnitelma, suunnitelman toteutuminen käytännössä ja tukitoimien riittävyys on arvioitava tarpeen mukaan, kuitenkin vähintään kerran lukuvuodessa. Suunnitelmaa tulee tarkistaa useammin, jos oppilaan tarpeet sitä edellyttävät.²³⁸

Ennen hallintopäätöksen tekemistä on kuultava oppilasta ja tämän huoltajaa. Mikäli oppilaan tilanteessa ja tuen tarpeessa tapahtuu oleellisia muutoksia, on tehtävä uusi tukea koskeva hallintopäätös. Hallintopäätöksen tekemisestä on säädetty hallintolaissa.

7.6.2. Pidennetty oppivelvollisuus (voimassa 31.7.2026 saakka)

Jos perusopetuslaissa tarkoitetulle perusopetukselle säädettyjä tavoitteita ei lapsen vammaisuuden tai sairauden vuoksi ilmeisesti ole mahdollista saavuttaa yhdeksässä vuodessa, alkaa oppivelvollisuus vuotta aikaisemmin (pidennetty oppivelvollisuus). Oppivelvollisuus päättyy, kun oppivelvollinen täyttää 18 vuotta tai on tätä ennen hyväksytysti suorittanut toisen asteen tutkinnon.²³⁹

Päätös pidennetystä oppivelvollisuudesta tehdään pääsääntöisesti ennen oppivelvollisuuden alkamista. Perusopetuslain 20 i § tulee voimaan 1.8.2026. Päätös erityisestä tuesta ja

206 Laki valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä (884/2017)

207 Perusopetuslaki 20 i §

208 Perusopetuslaki 20 e §

209 Perusopetuslaki 20 f §

210 Hallintolaki 23 §

211 Perusopetuslaki 38 §

212 Perusopetuslaki 20 e §

213 Oppivelvollisuuslaki 2 §

erityisen tuen henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS) ovat voimassa siihen saakka, kunnes ne on tarkistettu perusopetuslain 4 a luvun mukaiseksi 31.8.2026 mennessä. Ne erityisen tuen päätökset, jotka sisältävät myös päätöksen pidennetystä oppivelvollisuudesta, voidaan päivittää uuden lainsäädännön mukaisiksi 1.8.2026 alkaen²⁴⁰.

Mikkelin täydennys (voimassa oleva)

Päätös pidennetystä oppivelvollisuudesta perustuu psykologiseen ja /tai lääketieteelliseen arvioon.

Jos lapsi saa 5-vuotiaana lausunnon varhennetusta esiopetuksesta ja pidennetystä oppivelvollisuudesta, ja aloittaa varhennetun esiopetuksen 5-vuotiaana, päätös erityisen tuen aloittamisesta tehdään tässä tapauksessa jo 5-vuotiaana. Opetushallituksen ohjeen mukaan pidennetyn oppivelvollisuuden ja samalla tehtävän erityisen tuen ensikertaisen päätöksen perusteluina tulee olla psykologinen tai lääketieteellinen lausunto, josta tulisi käydä ilmi asiantuntijan näkemys vammaisuuden asteesta.

Opetusjohtaja tekee päätöksen pidennetystä oppivelvollisuudesta erityisen tuen päätöksen yhteydessä. Erityisen tuen päätöksen valmistelusta ja huoltajien kuulemisesta vastaa varhaiskasvatuksen erityisopettaja. Päiväkodin johtaja tekee esiopetuspäätöksen. Erityisen tuen päätös päivitetään seuraavan kerran perusopetuksen alkaessa, ennen kouluun siirtymistä. Ennen erityisen tuen päätöstä tehdään pedagoginen selvitys, jossa kuvataan lapsen kokonaistilanne, hänen saamansa tuki ja arvio jatkotuen tarpeesta, ellei Opetushallitus muuta ohjeista.

Mikkelissä pidennetyssä oppivelvollisuudessa olevan lapsen kasvun ja oppimisen tuki järjestetään pääsääntöisesti päiväkodin esiopetusryhmässä.

Lapselle laaditaan henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (hojks) yhteistyössä huoltajien kanssa. Laatimiseen voivat lisäksi osallistua lapsen mahdollinen ohjaaja sekä lapsen kanssa työskentelevät asiantuntijat. Suunnitelmassa kuvataan lapsen esiopetuksen ja oppimisen tavoitteet, sisällöt, pedagogiset menetelmät ja lapsen tarvitsema tuki. Lisäksi suunnitelmassa määritellään se lapsiryhmä, jossa opetus tullaan järjestämään varhennetun ja varsinaisen esiopetusvuoden aikana.

Hojks:n laadinnasta vastaa esiopetuksen opettaja. Erityislastentarhanopettaja on mukana suunnitelman valmistelussa ja laadinnassa.

Sinä vuonna, kun lapsi siirtyy kouluun, keväällä järjestetään neuvottelu, jonka yhteydessä voidaan tarkistaa erityisen tuen jatkuminen ja laatia pedagoginen selvitys. Neuvotteluun osallistuvat lapsen huoltajat, esiopetuksen opettaja, varhaiskasvatuksen erityisopettaja, tuleva luokanopettaja sekä koulun erityisopettaja/koordinoiva erityisopettaja sekä opiskeluhoitopalveluiden ammattihenkilö/t. Neuvottelussa käydään läpi lapsen kasvun ja oppimisen kokonaistilanne, lapsen vahvuudet ja kiinnostuksen kohteet, oppimisvalmiudet sekä kehitykseen ja oppimiseen liittyvät erityistarpeet. Lisäksi arvioidaan lapsen saamaa tukea ja muodostetaan näkemys lapsen jatkotuen tarpeista yhteistyössä opiskeluhoitopalveluiden ammattihenkilöiden kanssa. Samalla laaditaan tai päivitetään pedagoginen selvitys ja erityisen tuen päätösesitys.

Pedagoginen selvitys ja lapsen henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (hojks) toimivat tärkeinä asiakirjoina tiedonsiirrossa.

7.7. Erikoissairaanhoidon potilaana olevan oppilaan opetus ja konsultatiivinen sairaalaopetuspalvelu

Erikoissairaanhoidossa olevan oppilaan opetus järjestetään ensisijaisesti oppilaan omassa koulussa²⁴¹. Kuitenkin jos oppilas on sairaalassa potilaana, sairaalan sijaintikunta on velvollinen järjestämään hänelle opetusta, jos se on oppilaan terveydentilan, pedagogisten erityistarpeiden ja hoitotoimenpiteiden kannalta perusteltua, eikä ole oppilaan edun mukaista järjestää opetusta muulla tavoin. Myös muut erikoissairaanhoidon toimintayksiköt voivat järjestää opetusta oppilaille, jotka ovat erikoissairaanhoidossa. Erikoissairaanhoidon potilaana olevan oppilaan opetuksesta ja konsultatiivisen sairaalaopetuspalvelun järjestämistä määrätään tarkemmin luvussa 5.

Mikkelin täydennys

Kuvataan luvussa 5.4.6.

7.8. Tuen jatkumo siirtymävaiheissa, yhteistyö ja sujuva tiedonsiirto

Varhaiskasvatus, esiopetus ja perusopetus sekä toinen aste muodostavat lapsen ja nuoren kasvua ja oppimista tukevan jatkumon. Tätä vahvistetaan opetuksen ja koulutuksen järjestäjien sujuvalla tiedonsiirrolla. Yhteistyöllä vahvistetaan myös lasten ja huoltajien osallisuutta. Yhteistyön tulee olla suunnitelmallista. Yhteistyötä kehitetään ja arvioidaan opetuksen järjestäjän johdolla.

Tuen jatkumon varmistamiseksi on keskeistä riittävä tieto oppilaan saamasta tuesta ja toimivista tukimuodoista ja tukitoimista. Mikäli lapsi on saanut lapsikohtaisia tukitoimia esiopetuksessa, tuen toteutumista ja vaikuttavuutta koskeva tieto huomioidaan lapsen siirtyessä perusopetukseen. Mikäli lapsella on esiopetuksessa ollut käytössä henkilökohtaisia apuvälineitä, hän on saanut lapsikohtaisia tulkitsemis- tai avustajapalveluita tai erityisopettajan opetusta säännöllisesti tai kokoaikaisesti pienryhmässä, tämä tulee huomioida lapsen siirtyessä perusopetukseen. Oppilaskohtaisten tukitoimien tarve arvioidaan siirtymävaiheessa, ja tuen toteuttaminen suunnitellaan yhteistyössä.

Oppivelvollisen oppilaan siirtyessä toisen koulutuksen järjestäjän koulutukseen aikaisemman koulutuksen järjestäjän on salassapitosäännösten estämättä viipymättä toimitettava oppivelvollisen koulutuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot uudelle koulutuksen järjestäjälle²⁴². Tavoitteena on, että opetuksen, oppimisen tuen, ohjauksen sekä yksilökohtaisen opiskeluhoollon järjestämisen kannalta keskeinen tieto siirtyy oppilaan siirtyessä. Yksilökohtaisen opiskeluhoollon tietojen siirtäminen edellyttää suostumusta. Tiedonsiirrossa noudatetaan voimassa olevia säännöksiä. Opetuksen järjestäjät vastaavat tiedonsiirron käytäntöjen luomisesta ja kehittämisestä.

Mikkelin täydennys

Tiedonsiirron käytänteet kuvataan Esi- ja perusopetuksen ohjaussuunnitelmassa.

Etelä-Savossa paikallinen täydennys koskien opiskeluhoollon palvelujen toimintaa

Lapsen ja nuoren kasvua ja oppimista tukevaa jatkumoa vahvistetaan opetuksen ja koulutuksen järjestäjien sujuvalla tiedonsiirrolla. Nivelvaiheissa on erityisen tärkeä huomioida yhteistyö myös opiskeluhoollon palveluiden kanssa. Työskentelyyn ja tiedonsiirtopalaveriiniin on mahdollista pyytää mukaan kuraattori, psykologi tai terveydenhoitaja.

Opiskeluhoollon palveluiden henkilöstö huolehtii sisäisestä tiedonsiirrosta esim. terveydenhoitajalta

seuraavalle. Tiedonsiirtokäytäntöjä voidaan tarkentaa paikallisessa ohjaussuunnitelmassa.

Oppilaan ja huoltajien luvalla yhteistyö on aina mahdollista.

7.9. Paikallisesti päätettävät asiat

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden luku 7 lisään paikalliseen opetussuunnitelmaan sellaisenaan. Siihen lisätään paikallisesti päätettävät asiat alla olevan mukaisesti.

Paikallisessa opetussuunnitelmassa kuvataan

214 Perusopetuslaki 20 i §
215 Perusopetuslaki 4 a §
216 Oppivelvollisuuslaki 23 §

- oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyiden toteuttamisen periaatteet, yhteistyökäytännöt ja vastuut
 - rehtorin vastuut
 - lukuvuosisuunnitelman laatimisen ja tarkentamisen periaatteet ja vastuut
 - toiminta siirtymävaiheissa ja tiedonsiirtoon liittyvät käytännöt ja vastuut
 - perusopetuksen ja esiopetuksen tuen yhteensovittamisen käytännöt
 - pienryhmien koko ja muodostaminen
- ryhmäkohtaisten tukimuotojen toteuttamisen ja riittävyyden arvioimisen paikalliset periaatteet, käytännöt ja vastuut
- oppilaskohtaista tukea koskevan päätöksen valmistelun käytännöt ja vastuut sekä päätöksestä päättämisen vastuu
 - yhteistyökäytännöt huoltajan ja oppilaan kanssa oppilaskohtaisten tukitoimien arvioinnissa, suunnittelussa ja päätöksenteossa
 - opiskeluhoitolpalvelujen ammattilaisten sekä muiden monialaisen yhteistyön tahojen kanssa tehtävän yhteistyön ja kehittämisen periaatteet
- oppiaineen oppimäärästä sekä paikallisen opetussuunnitelman tavoitteista poikkeamisesta tehtävän päätöksen käytännön valmistelut ja vastuut sekä päättämisen käytännöt ja vastuut